

หลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวในระหว่างพิจารณาคดี โดยมีประกันและหลักประกัน

อศนันท์ เจริญศรีวงศ์*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์**

บทคัดย่อ

การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในปัจจุบัน ในทางปฏิบัติศาลจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกันเป็นหลัก ซึ่งหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกันดังกล่าว ศาลจะวางหลักเกณฑ์กำหนดราคาประกันและหลักประกันไว้เป็นจำนวนเงินที่ค่อนข้างแน่นอนและตายตัว โดยคำนวณจากความร้ายแรงของประเภทความผิดเพียงอย่างเดียว มิได้พิจารณาไปถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ต้องหาและจำเลย แม้ว่ากฎหมายจะวางหลักเกณฑ์ให้ศาลนั้นสามารถวางหลักเกณฑ์ในการกำหนดจำนวนเงินประกันและหลักประกันได้ตามความเหมาะสมของแต่ละรูปคดี แต่ในทางปฏิบัติส่วนใหญ่ก็มักจะคิดจำนวนเงินซึ่งเป็นประกันตามหลักเกณฑ์การกำหนดราคาประกันและหลักประกันเป็นจำนวนเงินที่แน่นอนตายตัว แปรผันจากความร้ายแรงแห่งคดีเพียงอย่างเดียว ซึ่งการตีราคาประกันและหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดแบบตายตัว โดยคำนวณจากความร้ายแรงของข้อหาในคดีเพียงอย่างเดียว นั้น ย่อมเป็นการกำหนดจำนวนเงินประกันที่ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจทั้งของผู้กระทำความผิดเป็นอย่างยิ่ง หากผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคงก็มิได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวไปโดยง่าย อีกทั้งประมวลกฎหมายอาญาก็มิได้มีบทบัญญัติในลักษณะที่เกี่ยวกับความผิดฐานหนีประกันโดยการไม่มาปรากฏตัวต่อหน้าศาลในวันพิจารณาคดีหรือไม่มาตามหมายนัด หมายถึงของศาลตามความจำเป็น เช่นนี้ ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคงที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวไปโดยง่ายอาจจะมีพฤติการณ์หลบหนีหรือไม่มาปรากฏตัวในวันพิจารณาคดีหรือไม่มาหมายนัดหมายเรียกเนื่องมาจากการกำหนดราคาประกันและหลักประกันไม่ได้สัดส่วนกับสภาพทางเศรษฐกิจของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะร่ำรวยจึงทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะร่ำรวยที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวไปโดยง่ายทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวขึ้นได้¹

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

¹ อารีย์พร กลั่นนุรักษ์, “การปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไข,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2545), น.81-82.

จากการที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดนั้นจะต้องได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิด โดยในระหว่างพิจารณาคดีจะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดแล้วมิได้ จึงไม่สามารถที่จะกักขังหน่วงเหนี่ยวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในอำนาจรัฐได้ เว้นเสียแต่ว่า มีพฤติการณ์หลบหนีหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นเท่านั้น ดังนั้น การกำหนดหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดจำนวนวงเงินประกันและหลักประกันโดยพิจารณาให้ได้อย่างคล่องตามฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีให้ได้สัดส่วนมากเพียงพอที่จะมีประสิทธิภาพในการยับยั้งป้องกันมิให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยดังกล่าวหลบหนีได้² รวมถึงการบัญญัติความผิดฐานหนีประกันหรือการกระทำผิดสัญญาประกันด้วยการไม่มาปรากฏตัวต่อหน้าศาลในการพิจารณาคดีหรือไม่มาตามหมายนัดหมายเรียกของศาลไว้ในประมวลกฎหมายอาญาจึงอาจจะเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาคดีการหลบหนีประกันหรือการกระทำผิดสัญญาประกันด้วยการไม่มาปรากฏตัวต่อหน้าศาลในการพิจารณาคดีหรือไม่มาตามหมายนัดหมายเรียกของศาล จึงอาจจะเป็นการแก้ไขแนวทางหนึ่งที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดน้อยที่สุด และสอดคล้องกับหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิด

1. บทนำ

ในปัจจุบัน ประเทศไทยศาลจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการปล่อยชั่วคราวโดยคำนึงถึงการมีประกันที่เป็นจำนวนเงินเป็นหลัก โดยศาลจะวางหลักเกณฑ์กำหนดราคาจำนวนวงเงินประกันไว้เป็นจำนวนเงินที่ค่อนข้างแน่นอนและตายตัว โดยคำนวณจากความร้ายแรงของประเภทความผิด แม้ว่ากฎหมายจะกำหนดให้ศาลนั้นสามารถวางหลักเกณฑ์ในการกำหนดจำนวนวงเงินประกันได้ตามความเหมาะสมตามแต่ละรูปคดี รวมไปถึงข้อหาแห่งคดีนั้น ๆ แต่ศาลส่วนใหญ่ก็มักจะคิดจำนวนเงินซึ่งเป็นประกันตามหลักเกณฑ์การกำหนดราคาประกันที่แต่ละศาลนั้น ๆ กำหนด ซึ่งจะเป็นจำนวนเงินที่แน่นอนตายตัว และจำนวนเงินดังกล่าวจะตีราคาประกันจากความร้ายแรงแห่งคดีเพียงอย่างเดียวไม่ได้สัดส่วนและผันแปรตามสถานะทางเศรษฐกิจของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด เช่นนี้ ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคงย่อมได้รับโอกาสการปล่อยตัวชั่วคราวได้ง่าย³ เมื่อเป็นเช่นนี้ หากเป็นมาตรการทางกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับตัวเงินอย่างเช่นการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือ

² ปกป้อง ศรีสนิท, “การวิเคราะห์โทษทางอาญาด้วยหลักนิติเศรษฐศาสตร์,” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 39, ฉบับที่ 3, น.514(2553).

³ บุรณิมา คุณินอาจ, “อำนาจศาลในการกำหนดเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราว,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2558), น.3.

จำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีนั้น อาจจะไม่มีความเกรงกลัวใน การที่จะต้องทำตามหมายเรียกของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือคำสั่งศาลที่จะนัดผู้ต้องหาหรือจำเลย ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมาพิจารณาคดีต่อหน้าศาลได้ ประมวล กฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายทางอาญาหลักของประเทศไทยนั้นก็ได้มีบทบัญญัติในเรื่องของ ความผิดฐานหนีประกันไว้อย่างชัดเจน หรือมีมาตรการในการดำเนินการภายหลังจากผู้ต้องหา หรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหลบหนีหรือไม่มาปรากฏตัวต่อหน้าศาลไว้อย่างชัดเจน เมื่อเป็นเช่นนี้ หากผู้ต้องหาหรือจำเลยผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมีฐานะร่ำรวย และมีความ เสี่ยงสูงที่จะแพ็คดีโดยข้อหาที่ถูกกล่าวหา มีบทลงโทษที่หนักแล้ว ก็อาจจะเกิดการหนีประกัน หรือไม่มาปรากฏตัวต่อหน้าศาลในวันพิจารณาได้ อีกทั้ง เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่า กระทำความผิด หนีประกันหรือไม่มาปรากฏตัวต่อหน้าศาลในวันพิจารณาคดี ศาลก็สามารถ ดำเนินการได้เพียงริบหลักประกันตามสัญญาประกันซึ่งเป็นสัญญาทางแพ่ง หรือบังคับคดีในกรณี ที่ใช้ทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันเท่านั้น⁴

การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจึงควรที่จะต้องมี การคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ต้องหาหรือจำเลยผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด เพื่อนำมา วิเคราะห์ถึงความสามารถและโอกาสของการหนีการประกันชั่วคราวเป็นรายบุคคล เนื่องจาก ความสามารถและโอกาสของการหนีการประกันชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยผู้ถูกกล่าวหาว่า กระทำความผิดแต่ละคนนั้นไม่เท่ากัน เช่นนี้ การเรียกหลักประกันหรือเรียกทรัพย์สินที่ประกันตัวโดย แปรผันตามฐานะของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่กระทำความผิด หรือแปรผันตามฐานะของผู้ประกัน จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งซึ่งอาจจะเป็นมาตรการในการแก้ไขปัญหาการหนีประกันได้ อีกทั้ง ยังสามารถนำหลักประกันหรือทรัพย์สินที่ประกันดังกล่าวนั้นมาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายใน การติดตามผู้ที่หนีประกันหรือหลบหนีการปล่อยชั่วคราวนั้น ซึ่งมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง อันจะเป็น มาตรการที่สามารถใช้ภายหลังจากการที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด หลบหนีประกันไปแล้วได้อีกทางหนึ่ง⁵

2. แนวความคิดของการปล่อยชั่วคราวระหว่างพิจารณาคดีโดยมีประกันและหลักประกัน

การปล่อยชั่วคราว ถือเป็นมาตรการในคดีอาญาเพื่อผ่อนคลายหลักการมีตัวผู้ต้องหา หรือจำเลยที่ถูกคุมขังโดยเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นการอนุญาตให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยพ้นจากการควบคุม ของเจ้าพนักงานหรือศาล ตามระยะเวลาที่กำหนด เพื่อไม่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกควบคุมหรือขัง เป็นระยะเวลานานเกินกว่าจำเป็นในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี เพราะหากไม่

⁴ สุรินทร์ มากชูชิต, “ระบบปล่อยชั่วคราวผู้ถูกกล่าวหา : ศึกษาการใช้หลักประกันในคดีอาญา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), น.4.

⁵ เพิ่งอ้าง, น.515.

จำเป็นต้องควบคุมหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ก็ควรที่จะให้ปล่อยชั่วคราวไป ตามหลักการของ รัฐธรรมนูญที่ต่อนั้นนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษา อันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน คือ การปล่อยชั่วคราวไปโดยมีผู้ทำ สัญญาว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาเมื่อถูกเรียกหรือมาตามนัด โดยนำหลักประกัน ได้แก่ เงินสด หลักทรัพย์ หรือบุคคลอื่นมาเป็นหลักประกันโดยแสดงหลักทรัพย์ ถ้าไม่มาจะต้องเสียค่าปรับเป็น จำนวนตามที่ระบุไว้ในสัญญาประกัน การทำสัญญาประกันนี้ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะประกันตัวเอง หรือให้บุคคลอื่นมาทำสัญญาประกันก็ได้

การจัดให้มีประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวนั้น ก็เพื่อที่จะเป็น หลักประกันว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวใน ระหว่างพิจารณาคดี จะมาปรากฏตัวต่อหน้าศาลในวันพิจารณาคดี หรือมาตามหมายนัด หมายเรียกของศาลเมื่อมีคราวจำเป็น หรือเป็นหลักประกันว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการ ปล่อยชั่วคราวในระหว่างพิจารณาคดีจะไม่ไปก่อการกระทำความผิดอาญาในระหว่างการได้รับการ ปล่อยชั่วคราวนั้น ดังนั้น วิธีการที่เหมาะสมคือการกำหนดจำนวนเงินหรือหลักประกันในจำนวน ที่เหมาะสม เป็นสัดส่วนเพียงพอ ที่จะให้แน่ใจว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำ ความผิดเมื่อได้รับการปล่อยชั่วคราวให้ไปแสวงหาพยานหลักฐานที่จำเป็นเพื่อต่อสู้คดี หรือไปใช้ ชีวิตตามปกติแล้ว จะมาปรากฏตัวต่อศาลในวันพิจารณาคดี⁶

การกำหนดจำนวนวงเงินประกันหรือหลักประกันให้มีประสิทธิภาพพอที่จะแน่ใจว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเมื่อได้รับการปล่อยชั่วคราวให้ไปแล้วจะมา ปรากฏตัวต่อศาลในวันพิจารณาคดีนั้น การกำหนดจำนวนวงเงินประกันหรือหลักประกันในการ ปล่อยชั่วคราวของจึงจะต้องมีลักษณะที่ไม่ตายตัวแปรผันตามความร้ายแรงของความผิดที่ถูก กล่าวหาเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องแปรผันตามฐานะทางด้านเศรษฐกิจ หน้าที่การงานที่ผู้ต้องหา หรือจำเลยทำอยู่ ชีวประวัติความเป็นมาและชีวิตครอบครัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย บันทึก เกี่ยวกับประวัติอาชญากรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลย บันทึกเกี่ยวกับประวัติการหนีประกันของ ผู้ต้องหาหรือจำเลย นิสัยใจคอความเป็นผู้มีคุณธรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลยด้วย ที่สำคัญในการ การกำหนดจำนวนวงเงินประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวนั้น จะต้องคำนึงถึงความ เสี่ยงต่อการสูญเสียเงินให้เหมาะสมกับฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่า กระทำความผิด โดยจำนวนวงเงินประกันหรือหลักประกันดังกล่าวนี้ จะต้องมีความเพียงพอที่จะ ยับยั้งผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไม่ให้หลบหนี ให้มาตามหมายนัดหรือ หมายเรียก และมาปรากฏตัวต่อหน้าศาลในวันนัดพิจารณาอีกด้วย ดังนั้น การปล่อยชั่วคราวโดยมี

⁶ คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ วิทยุชน, 2555), น.384.

ประกันและหลักประกัน การคิดจำนวนวงเงินประกันหรือจำนวนหลักประกันจะต้องไม่ยึดติดกับความร้ายแรงแห่งข้อหาที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอย่างเดียว แต่ยังจะต้องใช้ดุลพินิจในการพิจารณาไปถึงข้อมูลเฉพาะของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอีกด้วย เช่นนี้ แม้จะทำให้การกำหนดวงเงินประกันหรือการกำหนดหลักประกันของแต่ละบุคคลต่างกัน แต่เป็นการสื่อให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการดำเนินการทางอาญาเพื่อให้เกิดความยุติธรรมมากที่สุด คือ การดำเนินการระบวนการทางอาญาที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องพิจารณาไปถึงสถานะทางสังคมในด้านต่าง ๆ และปรับใช้เป็นรายบุคคลอย่างเหมาะสมเพราะในการดำเนินการระบวนการยุติธรรมในบางกรณีนั้นไม่สามารถดำเนินการต่อคนทุกคนให้เหมือนกันทุกกรณีได้ เนื่องจาก บุคคลแต่ละคนในสังคมย่อมมีฐานะแตกต่างกันไม่ว่าฐานะทางด้านเศรษฐกิจ หน้าที่การงาน เมื่อเป็นเช่นนี้ มาตรการทางอาญาบางอย่างอาจจะมีประสิทธิภาพกับบุคคลที่มาสถานะทางสังคมอีกสถานะหนึ่ง แต่อาจจะไม่มีประสิทธิภาพหรือมาตรการดังกล่าวอาจจะใช้ไม่ได้ผลเลยกับบุคคลที่มีสถานะทางสังคมอีกสถานะหนึ่ง

การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกันนั้นถือเป็นมาตรการทางอาญาอันเกี่ยวข้องด้วยการเงิน เมื่อเป็นมาตรการทางอาญาอันเกี่ยวข้องด้วยการเงินหากจะให้มีการดำเนินการให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว จึงต้องมีการปรับใช้เป็นรายบุคคลอย่างเหมาะสม ความแตกต่างด้านสถานะการเงินของบุคคลในสังคมปัจจุบันนั้นค่อนข้างจะมีความแตกต่างกันมากจนเห็นได้อย่างชัดเจน หากเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมีฐานะทางการเงินที่มั่นคงและยื่นคำขอปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือหลักประกันแล้ว แม้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจะได้รับสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดจริง และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายมิให้มีการเรียกประกันสูงเกินควรแก่กรณี แต่การคิดจำนวนวงเงินประกันหรือหลักประกันจะต้องเป็นจำนวนที่มีประสิทธิภาพเพียงพอเพียงพอที่จะยับยั้งผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไม่ให้หลบหนี ให้มาตามหมายนัดหรือหมายเรียก และมาปรากฏตัวต่อหน้าศาลในวันนัดพิจารณา จึงจะทำให้เกิดความเหมาะสม เช่นนี้ การให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือหลักประกัน จึงมีหลักการที่สำคัญของการกำหนดจำนวนวงเงินประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวให้มีความแปรผันไปตามฐานความผิด ฐานะทางเศรษฐกิจ และปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ โดยหลักเกณฑ์ดังกล่าวมีไว้เพื่อใช้ลดความเสี่ยงที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเมื่อได้รับการปล่อยชั่วคราวแล้วจะทำการหลบหนีไปในระหว่างที่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

3. ปัญหาของหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวระหว่างพิจารณาคดีโดยมีประกันและหลักประกัน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะวางหลักให้ผู้ดำเนินคดีอาญาที่มีสิทธิกำหนดจำนวนวงเงินประกันและหลักประกันโดยพิจารณาจากพฤติการณ์ต่าง ๆ ประกอบกัน เช่น

ความหนักเบาแห่งข้อหา พยานหลักฐานที่ปรากฏ พฤติการณ์ต่างๆ ในคดี ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราว แต่ในทางปฏิบัตินั้นไม่ว่าจะเป็นการกำหนดจำนวนเงินประกันในระหว่างพิจารณาคดี จะอนุญาตให้มีการปล่อยชั่วคราวโดยเป็นการปล่อยชั่วคราวที่มีประกันหรือหลักประกันเป็นหลัก โดยการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือหลักประกันเป็นหลักดังกล่าวนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการปล่อยชั่วคราวโดยคิดจำนวนเงินประกันหรือจำนวนหลักประกันเป็นจำนวนที่ตายตัว โดยจะพิจารณากำหนดจำนวนเงินประกันหรือจำนวนหลักประกันจากความร้ายแรงของความผิดที่ถูกกล่าวหาเป็นหลักโดยไม่ได้คำนึงถึงพฤติการณ์อย่างอื่นประกอบอย่างที่กฎหมายกำหนดไว้ ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ จากการดำเนินการที่ไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมาย

การดำเนินคดีกับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดนั้น แม้จะมีหลักเกณฑ์ให้การอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวเป็นหลักและการไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวเป็นข้อยกเว้นจะสอดคล้องกับหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยยังถือเป็นผู้บริสุทธิ์ และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมีโอกาสต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ก็ตาม แต่การที่จะให้ประกันโดยขึ้นอยู่กับจำนวนเงินประกันและหลักประกันที่ตายตัวนั้น เป็นการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวที่ไม่ได้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง เพราะการคำนึงถึงทรัพย์สินเงินทองเป็นหลักประกันที่ตายตัวและยังไม่มีเพียงพอที่จะยับยั้งผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไม่ให้หลบหนี ให้มาตามหมายนัดหรือหมายเรียก และมาปรากฏตัวต่อหน้าศาลในวันนัดพิจารณา เช่นนี้ จึงไม่ใช่เป็นเรื่องที่ยากเลยสำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจะหาสินทรัพย์มาใช้เป็นประกันหรือหลักประกัน ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจร่ำรวยนั้นมีโอกาสที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว โดยไม่ลำบากมากนัก ปัญหาที่ตามมาหลังจากนั้น คือ เมื่อการกำหนดจำนวนเงินประกันและจำนวนหลักประกันในทางปฏิบัตินั้นมีลักษณะที่ตายตัวแปรผันไปตามความร้ายแรงแห่งข้อหาเพียงอย่างเดียว ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีสามารถที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวไปโดยง่าย และทำให้เกิดความเสี่ยงสูงที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจะถือว่าตนเองนั้นได้รับการปล่อยชั่วคราวไปโดยง่ายนั้นจะมีพฤติการณ์หลบหนีไม่มาตามหมายนัดหรือหมายเรียก ไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานที่สำคัญในคดี การข่มขู่พยานที่สำคัญในคดี การทำความผิด หรือแม้กระทั่งใช้เป็นช่องทางในการต่อสู้คดีเพื่อให้ตนเองได้รับอิสรภาพ

ตามกฎหมายว่าด้วยเรื่องการปล่อยชั่วคราวของประเทศไทย หรือแม้กระทั่งประมวลกฎหมายอาญา ภาคความผิดนั้นก็ได้มีบทบัญญัติในเรื่องของความผิดและบทลงโทษของความผิดฐานหนีประกัน หรือมีมาตรการในการดำเนินการภายหลังจากผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหลบหนีหรือไม่มาปรากฏตัวต่อหน้าศาลไว้อย่างชัดเจน เมื่อเป็นเช่นนั้น หากผู้ต้องหาหรือจำเลยผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดที่มีฐานะร่ำรวยหากมีความเสี่ยงสูงที่จะ

แพ็คเกจและข้อหาที่ถูกกล่าวหา มีบทลงโทษที่หนักแล้ว ก็อาจจะเกิดการหลบหนีไปในระหว่างได้รับการปล่อยชั่วคราวหรือไม่ปรากฏตัวต่อหน้าศาลในวันพิจารณาได้

4. บทสรุปและเสนอแนะ

การที่ศาลกำหนดหลักเกณฑ์กำหนดราคาประกันและหลักประกันไว้เป็นจำนวนเงินที่ค่อนข้างแน่นอนและตายตัว โดยคำนวณจากความร้ายแรงของประเภทความผิดเพียงอย่างเดียว มิได้พิจารณาไปถึงฐานะทางเศรษฐกิจฐานะทางการเงิน หน้าที่การงานที่ของผู้ต้องหาและจำเลย และกฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว หรือแม้กระทั่งประมวลกฎหมายอาญา ภาคความผิดนั้น ไม่ได้มีบทบัญญัติในเรื่องของความผิดและบทลงโทษของความผิดฐานหนีประกัน หรือมีมาตรการในการดำเนินการภายหลังจากผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหลบหนีหรือไม่ปรากฏตัวต่อหน้าศาลไว้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดที่มีฐานะร่ำรวยได้รับการปล่อยชั่วคราวไปโดยง่าย สิ่งเหล่านี้อาจจะทำให้เกิดปัญหาการหลบหนีในระหว่างที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวได้ เพื่อลดความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวขึ้นจึงเสนอแนวทางแก้ไขไว้ ดังนี้

(1) เพิ่มเติมหลักเกณฑ์ในการวินิจฉัยคำร้องขอปล่อยชั่วคราว โดยกำหนดให้มีการพิจารณาถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดประกอบคำร้องขอปล่อยชั่วคราว เพื่อกำหนดจำนวนวงเงินประกันหรือหลักประกันที่เหมาะสมกับฐานะทางการเงินของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด หากผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดี วงเงินประกันหรือหลักประกันจะต้องสอดคล้องกับรายได้ของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดที่เป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีนั้น โดยให้มีสัดส่วนเพียงพอที่จะป้องกันไม่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดดังกล่าว กระทำการในลักษณะที่เป็นการหนีประกันโดยการไม่มาปรากฏตัวต่อหน้าศาลในวันพิจารณาคดี หรือไม่มาตามหมายนัดหมายเรียกของศาล

(2) ให้เพิ่มเติมบทบัญญัติที่เป็นบทลงโทษเกี่ยวกับการหลบหนีระหว่างที่ได้รับการปล่อยชั่วคราว เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และหากมีการหลบหนีไปในระหว่างที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวนั้นนอกจากจะปฏิบัติตามกฎหมายแพ่งที่ให้ถือเป็นการผิดสัญญาประกันอันถือเป็นการผิดสัญญาในทางแพ่งเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหลบหนีไปในระหว่างที่ได้รับการปล่อยชั่วคราว นอกจากจะมีการดำเนินการริบเงินประกันหรือริบหลักประกันตามข้อกำหนดที่กำหนดไว้ในกรณีกระทำผิดสัญญาแล้ว ให้มีการเพิ่มมาตรการในการดำเนินคดีอาญาโดยศาลสามารถจะพิจารณาคดีและบังคับคดีไปได้เลยโดยไม่ต้องมีตัวจำเลยมาปรากฏตัวต่อหน้าศาลหากจำเลยทำการหลบหนีไประหว่างการปล่อยชั่วคราว เช่นนี้จึงถือเป็นการยับยั้งอีกชั้นหนึ่ง หรือหากเป็นกรณีที่มีความเสี่ยงเป็นอย่างยิ่งว่าผู้ต้องหาหรือจำเลย

มีความเสี่ยงสูงมากที่จะหลบหนีไปในระหว่างการปล่อยชั่วคราว ก็ไม่ควรที่จะให้มีการปล่อยชั่วคราว แม้จะขัดกับหลักสิทธิมนุษยชน เพราะหากมีความเสี่ยงสูงถึงขนาดแล้ว ไม่ว่าจะได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์จำนวนประกันดังกล่าวแปรผันตามสภาพเศรษฐกิจของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดให้ได้สัดส่วนเป็นจำนวนประกันหรือหลักประกันสูงมากเพียงใดก็ตาม หรือมีการกำหนดเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวให้เข้มงวดเพียงใด ก็คงจะไม่เพียงพอที่จะป้องกันมิให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหลบหนีไปในระหว่างได้รับการปล่อยชั่วคราวได้ เช่นนี้ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมสูงสุดต่อกระบวนการยุติธรรมและปกป้องสังคมส่วนรวมให้เกิดความสงบสุขมากที่สุด จึงเห็นสมควรไม่ให้มีการปล่อยชั่วคราวและกักตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีความเสี่ยงสูงมากที่จะหลบหนีหากได้รับการปล่อยชั่วคราวไว้ในอำนาจรัฐจนกว่าจะดำเนินกระบวนการยุติธรรมเสร็จสิ้นแล้ว

บรรณานุกรม

คณิต ฒ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555.

จุลสิงห์ วสันตสิงห์. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1. (มาตรา 1 – มาตรา 119). พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2559.

ชาติ ชัยเดชสุริยะ. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2549.

บุรณิมา คุณิอาจ. “อำนาจศาลในการกำหนดเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราว.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2558.

พชรมนต์ ภูมิสถิต. “ปล่อยชั่วคราว : ศึกษาเปรียบเทียบระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรและกฎหมายจารีตประเพณี.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2556.

สุรินทร์ มากชูชิต. “ระบบปล่อยชั่วคราวผู้ถูกกล่าวหา : ศึกษาการใช้หลักประกันในคดีอาญา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.

อารีย์พร กลั่นนุรักษ์. “การปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไข.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2545.

เจนจิรา. “พลิกแพมประหาร! ‘หมอสุพัฒน์’ ฆ่าโหดแรงงานพม่าฝังดิน.”

<http://news.mthai.com/hot-news/general-news/440653.html>, 20 พฤษภาคม 2558.